

10
Matņa 10 lap.

T. J. Šels.

Ārodneeziskā kustība un politikās partijas.

„Progreša” izdevumā.

——
Rigā, 1905. g.

Generālkomijā gahmatirgotavā „Progrešs” Karļa eelā Nr. 9.

4/2 356

Уч А

A. Bebel's.

L ³³ / 388

Ārodneeziskā kustība un politikās partijas.

„Progreša“ izdevumā.

Rigā, 1905. g.

Generālkomišijā grahmatirgotavā „Progrešs“ Karļa eelā Nr. 9.

1953

331

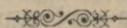
L. V. B.
D. № 307

L. V. B.
№ 392.593

0303052462

Gewads.

1900 gadā 31 maijā Berlīnes Amatneeku Beedribas (Gewerkschaft) namā litografijas strahdneeku atklahtā šapulžē es runaju par tematu, kas wehlat nodereja šchai broščurai par wirsrafsstu. Mana runa eekustinaja par scho preekšchmetu dšihwu domu ismainu presē un šapulžēs.

Kautgan šchis temats jau šen atklahtibā teef apšpreests (es pats wehl šchogad, februari, runaju par wīnu eekšch Weissensee, pee Berlīnes, bet mana toreisejā runa pagahja uemanita garam, jo par wīnu nebija atšauksmes), — bet pehz manas pehdejās runas wīnu šahka apšpreest daudj dšihwati un, turklaht — wisplajšahkās aprindās. Tomehr, daudšos gadījumos mani ušstati tifa šaprasti greiši. Warbuht tur wainigas nepilnīgās atšauksmes: pilnigi pareiša un noteikta atšauksme awižēs gar drihš ne-eespehjama. Tadeht nebuhs leeki, ka mana runa parahdas drukatā weidā. Es neturos wahrdu pa wahrdam pee šawas runas, bet peepaturu tītai agrako domu gaitu. Dascheem jautajumeem, kuri tifa eekustinati pee apšpreeschanas, es peegreesišchu wairaf wehribas, nekā šawā runā.

Wispirms, man japrotestē pret to manu domu šagrosijumu, kurehch jewiškhi isplatīts burščujiskās preses šinamā dalā, un kurehch usteepj man, ka es aistahwot nepolitiškās profesjinalas šabeedribas, waj — kas tas pats — šinamas šugas neitralitati. Tahda noluhka mān naw bijis un newareja buht. Šalihdšinat ar teem mehrkeem, kurus šew špraudušchas strahdneeku arodneeziskās arodneeziskās, nepolitiškās strahdneeku šabeedribas isleekas tā šobens bej roktura un ašmina. Wini netikween naw šchkiru zihnas eerozis, kurehch modina darba deweja zeenibu, bet tītai rotaku leetina, par kuru wīnšch tītai pašmejas.

Sawā runā man nahžās apškatit diwus jautajumus. Wispirms, es gribeju ušstahtees pret to ušskatu, kurehch nešen atpakal eespeedees daschās arodneezisko šabeedribu aprindās un domā, ka tītai arodnee-

zīfā kustība ir galvenais ušdevums, bet politiskā kustība —
blakus leeta. Šis jautajums bij manas runas galvenais temats
eekš Weissensee. Dīrkahrt, es wehlejos parahdit, kahdeem jabuht
arodneezīfās šabeedribas ušdevumeem, ko wina war un ko newar
panahkt; es gribeju rahdit, ka arodneezīfai šabeedribai, ja wina grib
špildit šawus ušdevumus, ja=eeguhst par beedreem wisleelakais šinama
aroda strahdneeku daudsums, bet wehl labat — wiši strahdneefi. Bet
tas eespehjams tikai tad, kad profesionalā šabeedriba šahw nomakus
no partijas politikas wahrda ihstā nosihmē, kad wina neštatas uš
šewi, kā uš kahdas politikas partijas peedewu. Bet ari arodneezīfās
šabeedribas lozeklim jabuht partijas zilwekam, — ne kā kahdas
šabeedribas lozeklim, bet kā strahdneekam ar šakīras apšiau, kā šadsih-
wes un walsts lozeklim, kuru walsts un šabeedriba waja kā strahdneeku.

Si arodneeziskās kustības veštures.

Lai pareisi novehrtetu wahzu arodneezisko šabeedribu tagadejo stahwofli un eefšchejās nešafstakas, tad katrā finā ja-apflata, kaut ari ihfi, šcho šabeedribu zefšchanās un attihstiba. Zefšchanās finā wahzu arodneeziskās šabeedribas eewehrojami iščkiras no angļu arodneeziskām šabeedribam. Angļu arodneeziskās šabeedribas ir radušchās zaur šckiru zihnu starp angļu strahdneekem un darba dewejeem. Pee wianu šchuhpla naw stahwejuse neweena no politiskām partijam, kura buhtu iſpildijuse wezmahtes weetu un nehmuſe winas ſawā apšardſibā. Wahzija leetas stahwoflis bij gluschji zitads. Strahneeku kustiba Wahzija zehlās revoluzijas gados. Bet pirms wina bij ſpehjuſe attihstitees par kaut zif apſinigu kustibu, wina jau nelaitā dabuja galu, tika nomahkta no reakzijas, kura eefahkās jau 1849 gada otrā puſē un turpinajās taiſni lihds peeždesmito gadu beigam. Turklaht wehl Frankfurtes Saweenibas padome, ſastahwoſcha no preekščstahweem, kuri peedereja pee Wahzu waldbibu ſaweenibas ſastahwa, nolehma galigi aiſleegt strahdneeku šabeedribas, ihpaſchi tās, kurām ſozjalistiſkas un komunistiſkas tendenzes, — nolehnumš, kas bij preekščtezis wehſakajam likumam pret ſozjalisteem.

Bet kad peeždesmito gadu beigās nobeidšās politiškā letargija, burščuafija atjaunoja politiſko darbibu un wiſpirmš radija ſew organizaciju nazionalas šabeedribas wahrđā, ur lihds ar to ſahka moſtees ari strahdneeku ſckira. Reakzijas laikā leelruhpneeziba bij ſpehrufe milſu ſolus uſ preekšču un radija tagadejo strahdneeku ſckiru, kurai jau ſkaita finā ween eewehrojama noſihme. To atſina wahzu burščuafija un winas politiſkais preekščstahws — liberaliſms. Tikko strahdneeki ſahka moſtees un dibinat ſawas šabeedribas, — strahdneeku šabeedribas parahdijās pa to starpu no 1860—1863 gadam, itkā ſehnes pehž ſilta waſaras leetus, — tad liberali wiſzauri ſahka mehginat winas eeguht par ſawām. Deeschi ween wini paſchi ſtahjās jauno eestahſchu preekščgalā, lai ſagrahbtu ſawās rokās šabeedribu wadibu un aiſfargatu wianu lozeklus no kaitigeem noluhkeem, kas ſchur un tur jau iſlausās uſ ahru. Deesa, komunistiſkās un ſozjalistiſkās

idejas, kuras parahdijās jābeedriškās kustības laikā, pateizotees komunistu jābeedribas propagandai un weitlingianijam, nebij pašijstamas tai strahdneeku paaudsei, kura ijauga nahkoschos gabos, jem realizijas špaida, pilnigā politiskā nesinašhanā. No wezatās pa-audses šchis idejas gandrīš tika aismirštas. Tomehr, burščuafija bailojās, ka winaš neatmostas un puhlejās ar wišem špeheem to nowehrst.

Bet welti. Leipzigas strahdneeku jābeedribā, kura dibinata 1861 gada februari, labatee elementi (Fritsche, Walteichs kopā ar profesoru Rosmesleru, Dr. Dammeru un ziteem) zentās pehz patstahwigas politiskās darbības. Tā kā jābeedribas lozeku wairums strahdaja wineem preti, tad isnahza šchelschanās. Tika nodibinata jauna jābeedriba („Uš preekšču“), no kuras aprindam wehlf tika eezelta strahdneeku komiteja, kura itahjās šakarā ar Lafalu; no winaš tad ari tika išfaukta šlawena „Atklatā atbilde wispahrejā wahzu strahdneeku kongreja šafaukščanas zentralai komitejai.“ Šchis kongrešs bij par eemešlu, ka 1863 gada aprilt tika nodibinata wispahreja wahzu strahdneeku jābeedriba, kura uštahjās ka pirmā sozjaldemokratiskā partija Wahzija. Kā pretiwars Wispahrejai wahzu strahdneeku jābeedribai šaweenojās par wahzu strahdneeku jābeedribu Asoziaciju tās strahdneeku jābeedribas, kuras tika waditas no liberaleem un demokrateem.

Tani laikā ne weenā, ne otrā pušē nebij ne runas no arodneezistās organizācijas. Bet ruhpnenezības usplauščhana 1864—1866 gadeem radija wešelu rindu nemeeru no strahdneeku pušes. Šchee neemeeri pa leelakai daļai nobeidjās neišdewigi preekšč strahdneekem. Tas wineem peerahdija, ka nepeeteef ar pastahwoščām politiskām organizacijām ween, bet wajadšigas wehl šewiščkas organizācijas preekšč zihnas par šawām šaimneeziskām interesem. Tā 1864 gadā Hamburgā ižehlās leels streiks wagonu fabrikā. Tuhlit pehz tam šadumwojās un šahka streifot ari zitur: Burgā wadmallas fabriku strahdneeki, Hamburgā un Altona instrumentu taištaji un galdneeki, Hamburgā kurwu strahdneeki, dreijataji un bleka strahdneeki, Leipzīgā burtliišchi un kurneeki u. t. t. Streifotajeem nepecezeščamā palihdšiba, kaut ari nepeeteefošča, tika šneegta zaur publiškām šapulzem, kuras, deemichehl, beehchi tika wajatas no teešas pušes, jo toreis koalizijas bij aišleegtas. Šchee streiki bij tuwakais eemešlis tam, ka tika dibinatas arodneeziskās organizācijas loti daudjās wahzu pilšehtās, peemehram, drukatawu strahdneeku organizācijas Leipzīgā. Tani paščā laikā ari tika dibinata

pirmā arodneezīfā šabeedriba, kura isplatas pa visu Vahziju: Wis-
pahreja wahzu tabakas un zigaru fabriku strahdneeku šabeedriba; wina
tika organizēta no Fritšes Leipzīgā un tuhlt jahka ijlaišt sawu pat-
stahwigu organu. Bet tā kā pats Fritšche bij eewehrojams wispahrejās
wahzu strahdneeku šabeedribas lozeklis, un zigaru fabrikas strahdneeki,
kuri peeslehjās wina dibinatai šabeedribai, bija tani laikā wispahrejas
wahzu strahdneeku šabeedribas labakais elements, tad šchai pirmajai
wahzu arodneezīstai organizāzijai bij sozjalistiska tendenze. Zitadi bij
ar drufatawu strahdneeku šabeedribu, kura ižehlās 1866 gadā: wiza
turejās politiskā finā pee pilnigas neitralitates un nepeeslehjās wis-
pahrejai kustibai. Austru-wahzu 1866 gada karsch uš laiku aptureja
strahdneeku kustibu, bet toteesu špehzigata un dšihwata wina bija weh-
latos gados. Tomehr, wispahrejās wahzu strahdneeku šabeedribas lo-
zekli — šchai šabeedribai 1868 gadā bij pilnigatais jeedu laiks —
beeschi ween arodneezīfko kustibu ušstatija kā politiskās kustibas trau-
zekli un lihdsjekli nowirsit wina uš zita zela. Bet daschi šabeedribas
lozekli domajo zitadi un, šekodami Fritšes peemehram, pehž eespehjas
weizinaja arodneezīfko kustibu. Kā tahds minams Likberts Berlinē,
kursch 1867 gadā nodibinaja wahzu namdaru šabeedribu, un Schobs
Welnē, kursch organizēja wahzu stroderu šabeedribu. Bet tomehr, lee-
latā daļa no Šabeedribas lozekleem škatijās naidigi uš arodneezīfko
kustibu; wini stingri turejās pee Wasala programās, kurā bij teiktš, ka
tikai politiskā kustiba war pahrlabot strahdneeku šchiras stahwokli, un
wisi ziti lihdsjekli tikai nowed pee špehtu šakaldišchanās; tadeht wai-
rums 1868 gada wasarā lika preeščā Šabeedribas wispahrejai ša-
pulzei — organizēt streikus. Bet wispahrejā šapulze atlahwa Fritšchem
un Schweizeram — Šabeedribas presidentam — kā reichstaga depu-
tateem šašaukt wispahreju strahdneeku kongresu Berlinē, kurā (kongresā)
tika dibinata wispahreja strahdneeku šabeedriba, kura pehž sawa wir-
seena un organizācijas bij peedewa pee wispahrejās wahzu strahd-
neeka šabeedribas. Fritšes un Schweizera peemehrs nebij weenigais.
Tani laikā, kad šchee abi organizēja mineto wispahrejo wahzu strahd-
neeku šabeedribu, Maks Širšs un Maks Dunters dibinaja wahzu
arodneezīfās šabeedribas, kurām, šaskanā ar sawu wadonu politiskō
pozīciju, wajašēja šelot progresiwajām partijām. Tahlak, 1868 g.
rudeni wahzu strahdneeku šabeedribu Asoziazijas walde, kura pa to
laiku bij peeslehjusēs sozjalistiskam leherim, dibinaja starptantiskās

arodneeziskās šabeedribas, kuras tomehr atkal atradās jēmschis afoziazijas wadonū eēšpaidda. Tāpat, kā dāschadas politiskās partijas, dāschadu wirseenu arodneeziskās organizācijas arī wēda šawstarpeju kaxu un rakās weena otrai jēm pamateem. Bet tomehr, tahdam strahdneeku darbības weidam bij tee panahkumi, ka 1870 gadā usnehmeji dibināja pirmo organizāciju preekšč zihnas ar wineem; tā apweenojās tabakas un zigaru fabriku ihpāschneeki un dāta no maščinu buhwetawu, tšchuguna leetawu un tšchuguna kausētawu ihpāschneekēm.

Pa to starpu weenā dalā no wispahrejās wahzu strahdneeku šabeedribas lozēkleem wehl bij usglabajūšs naidīga ištureschanās pret arodneeziskām beedribām. Tā 1872 gadā Šabeedribas wispahrejā šapulžē Zelte pastaheveja us tam, lai litwidejot strahdneeku šawstarpejās palihdsības Šabeedribu (tahdu nosaukumu bij peenehmuse 1868. g. dibinatā wispahrejā strahdneeku šabeedriba) un ar wīnu šaistitās arodneeziskās organizācijas; šchis preekščlitums pa dalai tika atšihsts zaur rewoluziju, kura stipri brihdināja nepalihdsēt arodneeziskai kustībai us politiskās kustības rehkina. Dihdsigs nolchmums tika peenemts arī nahamā gadā Šabeedribas wispahrejā šapulžē Frankfurtē pee Mainas un 1874 gadā tika apstiprinats wispahrejā šapulžē Hannoverā. Zaur pehdejo nolchmumu katrs, kas, par špihti agrakeem wispahrejo šapulščhu nolchnumeem, wehl arweenu strahdneeku kustības pirmā weetā mehdsja nostahdit arodneezisko kustību un lihdsj ar to nepeedodami kaiteja agitāzijai wispahrejo wahzu strahdneeku leetā, — tahds tika nizinats un apšihmets par strahdneeka šchkras nodeweju. Leetprateji apgalwoja, ka pats Schweizers, kaut arī 1868 gadā, šekodams Fritsches padomam, šajauza wispahrejo wahzu strahdneeku kongrešu un weizināja wispahrejās strahdneeku šabeedribas nodibinašchānu, tomehr ar šawadām juh-tam štatijās us arodneezisko šabeedribu usplaukšchānu, jo wīnšch manija, ka wīnās pamāšam atšwabīnājās no wīna eēšpaidda. Zitadi štatijās us arodneeziskām šabeedribām šozialdemokratiskā strahdneeku partija, — tā šauktee eisenacheešchi. Te galdneeks Zorts bij ihštāis arodneeziskās kustības wadons; arodneezisko šabeedribu Erfurtes kongresā (15—17 jūnijam 1872. g.) wīnšch eēšneedsa resoluziju, kura tika peenemta weenbalšigi un škaneja šchahdi:

„Gewehrojot to, ka kapitāls ar weenlihdsfigu šparu išsuhz wīšus strahdneekus: konserwatīwos un liberalos, progresīstus un šozialdemokratūs, kongresš išsludina par strahdneeku šwehtu peenahkumu mešt

projam partijas naidu, lai uš weenotās arodneeziskās organizācijas neitrāleem pamateem išstrahdatu warenu un weiskmigu pretestību, lai nodroščhinatu šew peenzazigus dšihwes apstahklus un eeguhtu šawas šchīras stahwokla ušlabošānu." Tahlat resoluzija eeteiz ihpāšchi šozialdemokratu strahdneeku partijas daščadām fraščzijam weizinat un pabalstit arodneezisko kustību un išteiza noščehloščānu par to, ka wišparejā wahzu strahdneeku šabeedribas šapulze peenehmuse augščhmineto preteja rakstura resoluziju. Gluščhi dabiski, ka daščhās šozialdemokratijas aprindās waldošchā naidigā išturedchānās pret arodneeziskām šabeedribām beešchi ween dewa pehdejām eemešlu domat, ka partija winām palihdš nepeeteekoščhi. Gandrihš triju gadudešmitu laikā starp arodneezisko šabeedribu ložekleem, starp tām šabeedribām, kuras dibinatas no šozialdemokratijas, waldija pahrleeziba, ka partijas peenahkums ir wišeem špehkeem palihdset šchim šabeedribām. Kā peerahdijums tam noder šozialdemokratiskās partijas kongreš (Parteitag), kuri tika notureti 1890 gadā Halle, 1892 gadā — Berlinē, 1893 gadā — Helnē u. t. t. No otras pušes, kautgan arodneeziskās šabeedribas ari atšina šewišchklus ušdewumus, tomehr partijas ložeklu starpā bij išplatits ušfkats uš šchim šabeedribām, kā uš šagatawoščānas školu, kurai bij šašagatawo un japeewelf peekriteji šozialdemokratijai. Daudži winās pabalstijo taišni uš šcheem pamateem. Es pats šahkumā štatijos uš arodneeziskām šabeedribām no šchi redšes stahwokla.

Kad pehž tam abās wahzu šozialdemokratijas fraščzijas — wišpahrejā wahzu strahdneeku šabeedriba un 1869 g. Eišenachā dibinatā Šozialdemokratiskā strahdneeku partija — 1875 gadā šaweenojās Gotas kongrešā, tad lihds ar to apweenojās ari arodneeziskās šabeedribas, kuras bij peeflehhjuščhās abām fraščzijām. Kāhdā mehrā bij kaitiga preekščh šozialistiškās arodneeziskās kustības lihds tam paštahwoščhā šaškalbiščānās politiskās partijas eefšcheenē, par to leezina taš, kā rižkojās Fritsche, wišpahrejās wahzu tabakas un zigaru fabrikas strahdneeku šabeedribas preekščhneeks; lai ušturetū šcho šabeedribu, wiščh tureja par nepeezeeščhamu turetees pee štingras neitralitates, kautgan pats bij štingrs wišpahrejās wahzu strahdneeku šabeedribas peekritejs: wina šabeedribas ložekli peedereja diweem šozialistiškeem lehgereem.

Pehž Gotas kongreša, kurščh noweda pee apweenoščānās, abu arodneezisko šabeedribu wadoni, kas lihds šchim bij atšewišchku lehgeru wadoni, notureja konferenzi, kuras mehrkis bij apweenot arodneeziskās

šabeedribas. Pa to starpu, Telle jau bij atteizees no šawa negatīvā ušķata par arodneezīškām šabeedribam un tagad lika preečkā rezolu- ziju, kura ari tika peenemta un kura starp zitu, bij teiktis, kautgan arod- neezīškās strahdneeku organizācijas newar nopeetni un uš ilgu laiku ušlabot strahdneeku stahwofli, tomehr winas ir špehjigas uš laiku pahr- labot strahdneeku materielo stahwofli, wežinat winu isgļihtibu un west winus pee šawas šchiras stahwofla šaprašchanas." Tadehļ par katra strahdneeka peenahktumu tika išsludinata eestahjchanās kautkadhā arod- neezīškā šabeedribā, waj, ja šinamā ruhpnēezibas nošarē šabeedribas naw, tad tahda jadibina.

Tahkat, šhini pašā konferenzē tika peenemta rezoluzija, ka arodneezīško beedribu lozekleem jāišmet politika no arodneezī- ško beedribu organizācijam un jāpeesleenas Wahzijas so- zialistiskai strahdneeku partijai (tā šauzās jaundibinata partija), tā kā wina weena ir špehjiga padarīt strahdneeku politiško un ekonomiško stahwofli par pilnīgi zilweka zeenigu.

Pa tam jau šahka wajat arodneezīškās šabeedribas, kā politiškas šabeedribas. Tas notika wispirms Salkšijas karaļa walsti. Tur pret Diebkuechtu un mani tika uššahktis prozešs, kurā apwainoja par walsts uodewibu. Muhsu noteesahjana šazehla starp organizeteem strahdnee- keem štipru kurnešchanu, kas parahdijās prešē un šapulžēs. Salkšijas waldiba uš to atbildeja ar ušbrukumu partijai un arodneezīškām ša- beedribam; wina šahka štatitees uš šaru nodakam (šilialeem), kas i- škaititas pa daščadām weetam, kā uš patšahwigām politiškām šabeedri- bam, un šahka winas aišleegt.

Naškojchā 1873 gadā mehginaja ušlitt šawu ketnu arodneezīškai kustibai ari Bismarks: winšch eesneedja reichstagam likumu projektu, ka jāewed kriminalšods par kontrahta laušchanu, kuršch tomehr neatrada peekriščanas. Bet par to Tešendorfa peršonā winšch atrada lihdselli, kuršch, kā lišās, bij winam pa prahtam. 1874 gadā Tešendorfs no Magdeburgas, kur winšch bij tizis populars kā profurors zihnā pret šozialdemokratiju, tika pahrzelts par profuroru uš Berlines pilšehtas teesu un tur atrada šew domu beedrus starp septitās deputācijas lo- zekleem.

Tešendorfs, tāpat kā šahschu teesnešchi, štatijās uš arodneezīškām šabeedribam, kā uš politiškām šabeedribam, kuras šaweenojušchās, par špihti wišeem pruhšchu likumeem par šabeedribam, weenā organizācijā.

Septitās deputāzijas teejnēshi, un ari augitakā (Kammergericht) un wišaugstakā (Obertribunal) teesa peeweenojās wina domam. Uu luht eesahkās arodneezijko šabeedribu aisleegšhana un wina kases konfizešhana. Arodneezijkās šabeedribas puhlejās iswairitees no šhis wajašhanas, pahrzeldamas šawu rezidenzi no Berlīni un zitām pruhšču pilšehtam aij Pruhšijas robešham. Tomehr, zaur to winaš tik panahza represīwo šoku pagarinašhanu. 1878 gada oktobrī tika isdots likums pret sozjalistēm; winaš bej šchehlastības noplahwa wišu kā kautko kaitīgu preešč waltis, — wišu to, kas bij radits zaur desmit gadu ilgu, gruhtu, pašchaisleedšīgu darbu. Šīglahbās tikai grahmatu drufataju, fuga buhwetaju, šedlenecka, tapetneeku un ahdgehru strahdneeku aradneezijkās šabeedribas.

Tahdā pat kahrtā palika pilnīgi neaistittas Širšcha-Dunfera arodneezijkās šabeedribas, kuras škaitijās kā waltis warai uštīzīgas un godbijīgas pret usnehmejem. No ta laika katram beedrim tika ušfrauta apneemšhanās—nepeederet pee sozjaldemokratijas. Šhis uskrautais peenahkums pilnīgi pareiši teek turetš par weenu no pašcheem negehligakeem zilwēka apšinas špīhdšinašhanas weideem, — špīhdšinašhana, kura ir liberalo wadonu zeeniga.

Drukatawu strahdneeku šabeedriba wareja ilgaki pastahwet tikai pateizotees tam, ka padewās juhgam, ko winaš uskrahwa šon Puttkamers pretsozjalistu likuma peekritejš.

Pehz tam, kad wina mehginaja glahbtees no Leipzīgas polizejas špaideem zaur šawas rezidenzes pahrzelschānu no Leipzīgas uš Šchutzgarti, šon Puttkamera kungs šahka winaš draudet, ka peeskaitiščot to pee apdrošchinaschānas eestahdem un liščot wina šem pruhšču apdrošchinaschānas beedribu likuma, ja wina nepeenemšchot šekošchus noteikumus: 1) pahrzelt šabeedribas rezidenzi uš Berlīni; 2) neeewehlet walde politiški šchaubīgas peršonas, un 3) dot administrāzījai teešību apštīprināt waldes lozekkus. Šabeedriba padewās šcheem prašījumeem, par ko, kā šinams, tika aši nošodita no strahdneeku pušes, kuri bij nahkuschī jau pee šchīras apšinas.

Pehz pretsozjalistu likuma krišchānas 1890 l. gadā, arodneezijkā kuitība, kura eesahka atdsimt jau šchi likuma pastahwešchānas laikā, šahka nostahštees atkal uš kahjam, kautgan pamāšam: par galweno eemeslu tam bij ruhneezijkā krišje, kura šahkās pehz ihša 1890 gada ušplautšchānas laikmeta un wilkās taišni lihds 1895 gadam. Arodneez-

zifto ſabeedribu lozeklu aprindās par arodneeziſto organiſaziju wahjās attihſtības eemeſlu tiſa tureta — naidīga iſtureſaanās no weenas partijas daſas un partijas wadonu puſes. Teit eemeſls karſtajām deba-tem par ſcho jautajumu augſchminetos partijas kongreſjos dewindeſnito gadu pirmejā puſē, tā ari preſē un ſapulžēs. Domehr, lihdj ar ilgaku ruhpnēezības uſplauſchšanas laiſmetu, kurſch eefahfās 1895 gadā un welkas lihdj pat ſchim laiſkam *), ſtahwolliſ pahrgroſijās. Arodneezi-ſkās ſabeedribas par to laiſu tā attihſtijās, tā wehl nekad ; lihdj ar to weenai daſai no ſchim ſabeedribam uſſkati pahrgroſijās tahdā mehrā, ka arodneeziſkā darbiba winām liſās wiſas ſtrahdneeku politikas a un o, bet politiſkā darbiba — kautkahda blakus leeta.

No otras puſes, ſchi ahtrā arodneeziſto organiſaziju attihſtiba pamudinaja katolu un proteſtantu ſtrahdneeku ſabeedribu wadonus, lai uſturetu ſawu eefaidu, ſertees ari no ſawas puſes pee arodneeziſto ſabeedribu organiſeſchanas.

Tas noweda pee tahlatas arodneeziſkās kuſtības ſkaldijchanās, — tās kuſtības, kura wairak, nekā jebkahda zita praſa weenibu un zeeſchu ſaſleeſchanos, lai ſtrahdatu ar panahku meem. Un toteſu ſpeedoſchak arodneeziſkām ſabeed-ribam uſmahzās jautajums, kā zihnitees ar ſcho ſaſkaldijchanos un kā panahft weenoſchanos un zeeſchu ſaſleeſchanos.

*) Raſſiitš 1900 gadā. Tuſt.

Urodneeziftn beedribu tuwakais usdewums.

Lai strahdneeks waretu dšihwot, winam ir japahrdod darba ušnehmejam ņawa weenigā preze — darba ņpehks. Pee tam strahdneeks zensčas pehz tahdas darba algas, ar kuru winsch patš un wina gimene, ja tahda winam ir — waretu apmeerinat ņawas nepeezeeschamās wajadšibas. Bet, pahrdodams uš ņinamu laiku ņawu darba ņpehku, strahdneeks lihdi ar to lihdi ņinamam mehram pahrdod ari patš ņewi, — gluschi preteji wišem ziteem pretišnu pahrdewejeem, winsch top nebrihwš, ir ņaištits pee ņawas prezes — darba ņpehka. No otras pušes, strahdneeka darba ņpehka, kā ari zitu pretišnu zenu noņata peedahwajuma un peeprašijuma litums tani ruhpneezibas noņarē kurā winsch meklē ņewim nodarbošchanoš.

Ušnehmeja interešes ir pehz eešpehjas pamasinat darba algu un pagarinat darba laiku, turpreti strahdneeks zensčas pehz leelakas darba algas un pehz eešpehjas ihsaka darba laika; tahdā kahrta darba deweja un strahdneeka interešes ir pretejas.

Patešiba eet lihdišās weens otram ne augšta darba alga un gara darba deena, bet augšta alga un ihsa darba deena. Jo garaks darba laiks ņinamā ruhpneezibas noņarē, totees ņemaka darba alga, un otradi. Tas ir soziāls litums, kuru war apstiprinat ar neškaitameem peemehreem iš ikseniščlas dšihwes. Žehloni tam ņekošhee: jo ihsaks paraslais darba laiks, totešu attihštataka zilwekā wina peršoniba un totešu winsch raščigaks; bei o raščigaks, jo wairak tam prašijumu.

Tomehr atšewišķš strahdneeks ir nešpehzigš atteezibā pret darba deweju. Katrs wina mehginajums, kuru strahdneeks ušņemas uš ņawu galwu, ušlabot ņawu ņahwokli — nošeidšas parasti ar to, ka winu ušwar bet nereti pat ar atlaišchanu no darba, ja tifa winsch nepašteigšees apweenotees ar beedreem. Weenigois lihdsellis kaut žil ušlabot uš ņinamu laiku darba un lihdi ar to ari dšihwes apstahklus, un no otras pušes — dot pretšpehku ņaweem pretineešem, ir weenada aroda strahdneeku apweenošchanās. Tapehz eešta hščhanās arodneezifkā beedribā preekšč katra ņtrahdneeka ir nepeezeeschama.

Arodneeziskā jeb profesionālā beedriba zenschas: pehž darba algas paaugstinaschanas, kahda ween eespehjama, eewehrojot to, kahdā stahwofli atrodas darba tirgus, pehž darba laika šaihsinaschanas, wirtsundu darba aišleegschanas, waj ari augstaku atlihdšibu par tām, ja tahds darbs, ir nepezeeschami wajadsigs; pehž tahdeem noteikumeem ruhpneeziskos usnemumos, knri buhtu zilwefa peršonas zeenigi, pehž darba aišfardšibas no walsts pušes, išzeloschanas pabalstišchanas, pabalsta išneegschanas bešdarba strahdneekem. Beedriba zihnas pret katru darba algas nošichanu un darba laika pagarinaschanu, ar wahrdu šakot — pret to, lai darba apstahklus nepadaritu šlittatus. Tahlak, arodneeziska šabeedriba noštiprina šolidaritates juhtas, beškurām newar tilt šašneegts nekahds kreetnaks mehrkis; šabeedriba eewahž nepezeeschamos lihdsjekus preeksch zihnas mehrka šašneegschanas un šawštarpeja pabalsta išneegschanas; pehdigi, ja winām zitu lihdsjeku naw preeksch šawu mehrku šašneegschanas, tad organiše štreikus waj boifotu.

Arodneezisko šabeedribu mehrki un ušdewumi pilnigaki šašneedšami tad, kad wina špehzigaka t. i. jo wairak winā škaitas kahdas ruhpneezibas nošares strahdneeku, jo išweizigaki winau wadoni, jo bagatata winaš kafe. Tad ari winaš moraliskais špehks ir tik leels, ka darba ušnemeji beeschi ween ne-eedroschinas ušahkt pret strahdneekem ušbrufumu, šo wini labpraht daritu, ja nebuhtu profesionelās šabeedribas.

Šau pate arodneezisko beedribu paštahwešhana draud barba dewejeem, lai wini nerihšojas pašhdroschi.

Tahlak fabrikās waj wišpahrīgi ruhpneeziskos ušnehmumos nodarbojas strahdneeki ar dašchadeem religiškeem un politiškeem ušškateem, bet daudšreis ari dašchadas tautibas, tapehž ari arodneeziskām beedribam jaušnem beedri, neškatotees ne ušwinau religiškeem, ne politiškeem ušškateem, ne ari tautibu.

Wišeem šinama aroda strahdneekem wajaga buht apweenoteem weenā organišazijā — tam wajaga buht par pamata likumu winau politikai, un pašrakšpdama šcho likumu, arodneeziska šabeedriba newar wairs išpildit šawus išdewumus, waj un ari išpilda winaus tikai ne-pilnīgi. Šchim arodneeziskās kustibas politikas pamata likuumam runā preti wahžu arodneezisko beedribu šekojcha šadalischanas: brihwprah-

tigee, Hirscha=Dunkera un kristigo katoku un protestantu ŝabeedribas, kuras pastahv weenas otrai lihdŝās.

Pawiŝam ŝawadu ŝahwofli eenem tipografiju ŝtrahdneeku ŝabeedriba, bet kà preŝwaru winàm dala no darba uŝnehmajeeem organiŝeja ŝawus ŝtrahdneekus atfal zità pretejà ŝabeedribà. — Tahda ŝaŝkaldiŝchanàs ŝtipri wahjina arodneezijko kuŝtibu. Ar ŝeho ŝaŝkaldiŝchanos jazihnas. Ŝhis uŝfkats arweenu wairaf eekaro ŝew atfinibu daŝchados lehgeros. Tikai ŝtrahdneeku neattiŝtiba un iŝfredŝiba ir tam par zehloni, ka ir notikufi ŝaŝkaldiŝchanàs un naidŝ wiaeeem paŝcheem par ŝlaktu; tahdu ŝaŝkaldiŝchanos un naidu newar ŝagaidit no uŝnehmeju puŝes. Wini rihojas pawijam zitadi; wini war uoderet kà labŝ peemehruŝ, paŝcheem neapŝinigateem ŝtrahdneeeem, un, pateefi, winiŝ jau daudŝeem ir atwehriŝ azis.

Uŝnehmeju ŝchira, turedamàs pee ŝawŝtarpejas apdroŝchinaŝchanas nelaimes gadijumos, nodibinaja ŝew tahdu organiŝaziju, kura pehz ŝawas zeeŝchas ŝaŝleeŝchanàs, ŝtipri paŝrŝpehj ŝtrahdneeku organiŝaziju. Ĝewehrojama dala no ŝchis uŝnehmeju organiŝazijas aptwer wiŝus ŝinamas ruhpneezibas noŝares fabrikantus beŝ iŝnehmuma, ko nebuht newar teikt ne par weenu no ŝtrahdneeku organiŝazijam. Ŝchim uŝnehmeju organiŝazijam ir ŝawus labi algothu eerehdnu ŝkaiŝ, kureŝch ir uŝtizamŝ wihu intereŝem, un lihdŝekli daudŝreŝiŝ tahlu ŝneedŝas paŝri par ŝtrahdneeku organiŝaziju lihdŝekleem. Tahlak, uŝnehmeju organiŝazijas prata eewehrojamà mehrrà peeŝpeeŝt walŝti kalpot wihu intereŝem, un tahdà ŝahrtà winaŝ ir ŝpehŝs, kaŝ paŝrŝpehj wiŝlabakàs ŝtrahdneeku organiŝazijas.

Bija laiki, kad ŝtrahdneeku organiŝazias wareja rahdit uŝnehmejeem tahduŝ ŝolidaritates peemehruŝ, kureem waretu ŝekot, bet tagad uŝnehmeji ŝchini ŝinà paŝrŝpehj ŝtrahdneekus. Tapehz ari, ja ŝtrahdneeku organiŝazijas grib nahlotnè nodroŝchinat ŝawu eepaidu uŝ darba apŝahŝkeem, tad winos to war panahŝt tikai zaur weenprahtibu un kopà ŝaŝleeŝchanos pret uŝnehmejeem, peewilŝdamas pee ŝewis tos beedrus, kuri wehl indiferenti, waj neŝin, uŝ kuru puŝi eet un tapehz paleeŝ ŝahnus noŝkatitees.

Tahda weenprahtiba un apweenoŝchanàs diwkaŝrtigi nepeezeeŝchamo wehl tadehl, ka drihŝi wajaga nahŝt paŝrgroŝibai muhju ŝaimneezijà dŝihwè.

Burŝchujijà raŝchoŝchanas ŝahrtibà pehz ruhpneezibas pazelŝchanàs periodo nahŝ ruhpneezibas apŝpeeŝchanas laikmeis. Kà ruhpnee-

zibas pazelschanàs periods, kuresch eesahkàs no 1895 gada, jau pahrgahjis sawu augstuma punktu, un ka jau eesahkas ruhpnenezibas panihfschana, — par to runà daudsi simptomi. Luht, te eesahkas gruhtas deenas, fewischki preekfch strahdneefem: wini pirmee zeesch par ruhpnenezibas nihfschana un pehdjee ko uebuht bauda no winas pazelschanàs, plaukschanas; kamehr panahft war kautfo tikai zihna. Un ja ruhpnenezibas pazelschanàs laika pee teem apstahfleem, ka strahdneeki zihnas apweenotàs organiazijàs, wineem jamehrà weegli kautfo panahft, tad toteef atfal ruhpnenezibas panihfschanas laika loti gruhti paturet eeguhto.

Ruhpnenezibas panihfschanas laika wehl leelakà mehrà, nekà winas plaukschanas laika, arodneezifkàs jabeedribas noder par labu aiffsardjibas lihdsjeki. Wej jabeedribas strahdneeks panihft un peedodas ujnehmeja waras rokàs. Schini gadijumà weenojchanàs uu organiazijas zeescha jasleefschanàs diwkahtigi nepeezeeschama.

Preekfch schis weenibas jasneegfchanas strahdneefem nepeezeeschami ja-atmet tas, kas winus lihdschim schikhra, nu pirmà weetà janostahdatas, kas wineem kopigs, — zihna dehl strahdneeku materielà un sozialà stahwotka nlabofchanas. Bet tas prafa jawstarpejas polemikas nobeigfchanu religiifkos politifkospartiju jautajumos, un to lozeklu isflehgjchana no arodneezifkàm jabeedribam, kuri nepeeder peeta pascha aroda jeb neatrodas weenados sozials apstahklos. Pateesiba tatschu arodneezifka jabeedriba ir spezififti — strahdneeku organiazija, un tapehz ari winà war tift usæmti tikai strahdneeki, waj ari bijufchi strahdneeki, ja tee isweesti is fabrikas darba truhkuma dehl, waj ari tahdi, kuras lihdsbeedru ustiziba ir eezehlfji par jabeedribu waditajeem. Gekam arodneezifkàs jabeedribas apfwer to, ka wajaga weenotees aijrahditàs atteezibàs, tikmehr starp winàm nebuhs weenibas, tikmehr winas nebuhs tàs, kas war buht. Spreeschot pehz leetas apstahfleem, newar wehl tik drihfi tuwakà nahkotnè gaidit uf scho weenprahribu. Bet lihds tam laikam waretu weenprahribas un weenibas weetà list apweenotas organiazijas jabeedribu (Kartell). Us kahdeem noteifumeem wajaga notift scho organiaziju apweenofchanam, to mehš newaram te noteift: schos noteifumus wislabaf atradis tee, kas par to eeintereseti.

Zahlafee arodneeziško fabeedribu usdewumi, jeb arodneeziškā politika.

Ja es pastahwu uš to, ka religiskā waj partiju — politiskā polemika, un lihđj ar to ari sinamā tendenze ir ismetami no arodneeziškām fabeedribam, tad šchi ir prasiba, kuru jau weselus gadu desmitus atšpehkoja arodneeziško fabeedribu beedri un wiau draugt: atgahdinu tikai jau augščā minetās Gotas kongresa 1872 gada arodneeziško fabeedribu un ari Gotas konferenzes 1875 gada resoluzijas. Bet toni laikā bija isplatittas domas, ka arodneeziško fabeedribu lozekleem wajaga peesleetees sozial-demokratiskai partijai; tahda padoma es wineem nedodu. Pirnfahrt tapehž, ka ar to jau jaatmet katrs mehginajums apweenotees ar to arodneeziško fabeedribu lozekleem, kuri škaitas pee zitas politiskās partijas; orkfahrt, tapehž, ka tahdu padomu atrodu par leeku. Kas lihđj ar mani tiz sozialisma idejas uswarai, zaur kuru wina peewelf jaunus beedrus, tas šin, ka šchi ideja pamajam eekaros wišu strahdneeku šchkiru, pat ja wiau ne ikdeenās šludinās arodneeziškās fabeedribās.

Walsts un burščujisķo partiju istureschanās pret strahdneeku prasibam, kuras top uštahditas pat no strahdneekem nezozialistiem, weizina attihstibas eesšchjās dialektiskās atraščanu.

Kad deenwidus Wahzijas katoku auščamo fabriku strahdneeki eefneedja petiziju par 10 stundu darba deenu, bet katoku strahdneeku fabeedriba Beitenē (Augšč Silesijā) luhđja reichstagu eewest 8 stundu darbdeenu kalnrupneezibā un tščuguna kaušetawās, tikai tad soziodemokratu preeščstahwi energiski aišstahweja šcho petiziju, un šchis ir deesgan raksturigs peemehrs. Bes tam naw jaaismirst, ja šakamam wahrdam: „ehstgriba rodas pašchā ehščanas laikā,” ir taisniba, tad tas ir sozialo reformn laukā. Bet kahda no wišām politiskām partijam pilnigati nolehmufi un apnehmusees apmeerinat strahdneeku šchkiras wehleščanos pehž reformam, — par to ir leeki runat. Wajaga tikai kaut zif buht tizibas uš jawa pašcha darbu.

Tahdā kahriā es apgalwoju, ka partiju politikai un religisķeem jautajumeem naw weetas arodneeziškās fabeedribās; bet es ari apgalwoju, ka šchim fabeedribam jo plaščaki un jo energiskaki wajaga pašneegt strahdneeku politiku, — šchkiru zihņas politiku.

Arodneeziškā fabeedriba ir tahda strahdneeku organizacija, kura pee pastahwoščās walsts un fabeedribas kahrtibas zensčas pehž strahd-

neeku dšihwes apštahku ušlabošchanas. Kašda nošime buhs šchin šabeeđribam pee zitas šabeeđriškas šahrtibas, tas weenalga. Arodneeziškās šabeeđribas ispilda šawu ušdewumu, kad šašneedj eepreeškėjā nodalā špraustos mehrkus un kad peespeešch walšti ispildit tahdas prašibas, kuras štrahdneeku organiažijai, kā tahdai, naw pa špeškam. Pee-mehram, keišara walšts likumi atšwabinaja arodneeziškās šabeeđribas no štrahdneeku aprošchinašchanas šlimibas un nelaimes gadijumos, kā ari no nespehjneeku apdrošchinašchanas. Bet arodneeziškās šabeeđribas leelā mehrā interešē, kašdas formas dabon šchi likumdošchana, un tapehž ari wiuu peenahkums ir pahrrunat šchos jautajumus un uštahdit šawas prašibas un wehleschanaš. Tas pats atteežas uš jautajumeem par beedrošchanos, šapultšchu un koaliziju 7 brihwibu (šalihdji. „Katorgas“ likumu projektu un ž.), wišpahriđu likumu š došchanu darba aiššargaschana, peem., par šwehtdeenas darbeem, normalo darba laiku, nakts darbeem, par štrahdneetšchu un nepeeaugušchu aiššardšibu.

Tahlak, uš šichu šabeeđribam loti tuwu ššihmejas likumdošchana par mahjruhpnenezibu, par ruhpnenezibas teesam, šabriku inspekžiju, štrahdneeku kameru organiažiju, keišariška darba biroja likumi par šaluruhpnenezibu, muitam uš ušturas lihdškleem, tirdženezibas un muitas likumdošchana, štrahdneeku štahwokli walšts ušnehhumos: pašā, telegrafā, kara un juhras eestahšchu darbnizās, uš dšelszekeem, pee pilšehtu un ušdens darbeem, mešcha ruhpnenezibā; likumi laukštrahdneeku aiššardšibai, brihwa dšihwes weetas išwehle, ruhpnenezibas brihwiba. Ar wahrdu šakot, wiši tee šozialee un šainneezištee apštahki un noteikumi, kuri atteežas uš leelako daku, waj wišām štrahdneeku ainteresem, jaapšpreešch arodneeziškai šabeeđribai, kā štrahdneeku organiažijai, prešē un šapulžēs.

Šaatšihšt, ka tas ir plašchs darba lauks preeškch poliitškas darbibas. Bet ka wiši šchee augšchminetee jautajumi tiks apšpreešti titai no štrahdneeku šchkiru redšes punkta, — par to galwo pašcha arodneeziška šabeeđriba. Arodneeziškām šabeeđribam un šewiškki arodneeziškai prešei wajaga peegreest jo wairak šawu wehribu tadeht, ka, paleekot uš pašchpalihdšibas pamateem, naw eepšehjams šchini šinā nešt kautkahdus ušlabojumus un pahrrainas.

Tapehž poliitška darbiba te apšihmetās robežchās ir arodneeziško šabeeđribu p e e n a h k u m s.

Arodneeziško organizaziju waras robeščas.

Tās aprindās, no kūrām arodneeziška organizazija ušnem jaunus beedrus un kūrās wina war isplatitees, ir loti plaščas un nebuhs wehl galigi ismeltas pat tad, kad organizazija šawus beedrus škaitis miljoneem; miljoneem strahdneeku paleek tašlu no arodneeziškas organizazijas un nedar winā ee-eet aij wispahriģeem sozialeem apstahkleem. Scheit wispirms jaeeskaita tās raščoššanas nosares, kūrās pahrišwaru nem šeewešču darbs. Lihds šchim laikam wehl nekad naw ijdewees eewilkt strahdneezes leelakā wairumā arodneeziškā organizazijā un deefin, waj tas kahdreis ari waretu ijdotees. Tas apstahklis, ka šeewešču darba špehka peedahwājums loti leels, ka strahdneeze pehz šawa dšimuma wairak šaistita pee mahjas un winas tuwakās apkahrtnes, ka wina pa leelakai dakai dšihwo gimene un uš winas pelau škatas, kā uš papildinajumu gimenes budščetā; tašlak, winas nepeeteekošā iģlihtiba un leelaka waj majaka warbuhtiba apprezetees un lihds ar to atkahp- tees no ruhpneeziškā darba, — wišs tas kopā ir galwenais eemešs augščā ajšrahditai parahdibai. Bet ja strahneeze ir prezeta šeewa waj mahte, tad wiku nepawišam naw eespehjamš dabuht arodneeziškā beed- ribā par beedri, bet prezetu šeewešču škatis, kūrās teek nodarbinatas ruhpneezibā, gadu no gada peeaug.

Tas pats šakams par peršonam, kūrās nodarbinatas mahjruh- neezibā un kuru škatis tāpat pašahwigi aug; winas rada štipru kon- kurenzi pašahwigam fabriku un amatneeku darbam un dšihwo ap- stahklos, kuri dara organizeto špehku eejauššanas par augštakā meh- rā neepezeesčhamu. Organizazija, šastahwošča iš peršonam, kūrās no- darbinatas mahjruhpneezibā, aij pilniģi šaprotameem eemešleem buhs uepilniga un nepeeteekošča, un lihds ar to ari — beššpehžiga.

Treščā strahdneeku grupa, kūrās gruhti eewilkt arodneeziškā organizazijā un kuru škatis šašneeds daščus šimts tuhtšoščus, ir walšis ušnehmumos nodarbinatee strahdneeki. Organizazijas diģgli gan pašahw, bet waj wina šašneegš tahdu špehku un waru, ka špehs drošči ušstahtees pret walšis waru? Par to ir jaščaubas un ne zaur ko tas ari naw peerahdits. Tas pats šakams par to ruhpneezibas nosaru strahdneekem — un šchis ir paščas eewehrojamašas — kuru ušneh- meji šaweenojušchees šindikatos, ringos, treštos; šcho šabeedribu mehrišis no weenas pušes ir ušturet pretšču zenas zaur raščoššanas regule- ščanu šinamā augstumā, no otras atkal — stahtees pret strahdneekem

un diktet wineem darba apstahklus. Šho usnehmeju organizaciju varu atšihst ari Hebbu laulats pahris, kuzsch arodneezisku šabeedribu jautajumâ jauskata par autoritati; šawâ darbâ „Anglu tred-junionisma teorija un praktika“ wini raksta :

„Kad wiša kahda ruhpnenezibas nosare nahk weena leela usnehmeja waj nedaudsu usnehmeju rokâs, kuri nekunkurê šawâ starpâ (sewišchi ja monopols pret jauneem usnehmejeem ir weenâ waj otrâ zelâ nodrošchinats), — tad tee lihdselki, kuras arodneeziskâ šabeedriba war išeletot deht šawstarpejas apdrošchinatšanas un kollektiva lihsuma nošlehgschanas, i šrah das par gandrighj nederigeem. Tâ tas ir, peem., leelâs dšelszjelu kompanijâs Anglijâ un daschos leelos kapitalistu trestos Šaweenoatâs Walsitš. Uš šcho laiku lewiatanu neaprobešchoteem lihdselkeem, kuri nodrošchinati zaur monopolu un apnemšchanâs weenibu, bagatakâs arodneeziskas šabeedribas materielee lihdselki (250,000 mahrzinu sterliku) un fimts waj pahri fimts tuhštostochu šaniknotu un stuhrgalwigu strahdneeku ihgnuma šauzeeni dara tahdu pat ešpaidu, kâ bultas uš bruku kugi. . . Ša nu walsitš ušstahjas, kâ usnehmejs, tad špehzigakâ un bagatakâ šabeedriba tikpat maš to war pešpeest peekahptees winas prašibam, kâ atšewišchs strahdneeks.“

Tas, ko šche Webbi šata par leelajeem usnehmumeem Anglijâ un Šaweenoatâs Walsitš, ir atteezinams ari uš Wahziju. Peeteek tikai apluhtot leelas ruhpnenezibas usnehmumus : Kruppa, Štummâ, Dortmundas Unionu, Šaurahütte, Wulkanu un zitus — nerunajot jau ne maš par dšelszjeleem un ziteem walsitš usnehmumeem — lai pahrlēzinatas par Webbu domu pareišibu. Lihdsigu ušskatu ištazija ari profesors Būchers šozial-politiskâs beedribas šapulžê Wihnê 1894. g. Winsch šazija :

„Karteku nodibinatšanas tuwafais panahkums ir tas, ka usnehmeji ir palikušchi milšigi špehzigigi zihnâ pret darba apstahklu uš labošchanu. Ruhpnenezibâ, kuru aptwer karteki, usnehmeju šaweenoatâ šchkira nostahjas pret strahdneekem, kâ weena peršona ar štipru gribas špehju.“ Dr. L. A. Šole šata šawâ „Die Kartelle der gewerblichen Unternehmer.“ „Ša leelakai dašai usnehmeju organizacijâs ir par tikdaudš špehzigakas par strahdneeku koalizijam, žit atšewišchs usnehmejs špehzigaks par atšewišchu strahdneeku.“

No wiſa ta redſams, ka leelām ſtrahdneeku kategorijam — ſche japeeskaita ari wiſi laufſtrahdneeki, pehdejee ſewiſchki jaanem wehrā, kad wiņu daudj ſapluhſt pilſehtās un ruhpneezibas apgabalos — arodneezisku organijaziju palihdſiba ir neſaſneedsama. **Sch o ſtrahdneeku ſtahwoſkis wartikt uſlabots tikai ar walſts un likum d o ſch an a s li h d ſ e k l e e m un ſcho lihdſektu energiska aiſſtahweſchana ir arodneezisko ſabeedribu peenahkums, jo ſawā neatkarībā un beechi ari tahfredſibā, winas pahſpehi ſtrahdneekus, kureem wajadſiga palihdſiba. Beſ tam wehl to praſa arodneezisko ſabeedribu teeshās intereſes, jo winām janodroſchinas peepluhduma, kuri atrodās daudj ſliktakos apſtahkloſ. Tā tad, kaſ arodneeziskām ſabeedribam dod padomu atturetees no politikas, taſ winām faitē, jo pilni g i n e = e e ſ p e h j a m i, ka winas uſ tihri arodneeziska darba pamata waretu ſaſneegt, ko winas grib un kaſ winām jaſaſneedj. Sewiſchki arodneeziskās preſes uſdewums ir iſſkaidrot augſchā minetos politiſkos jautajumus, pee kam winai ari japeegreesch wehriba wiſpahrejas ekonomiſkas attihſtibas jautajumeem, darba un paſaules iirguſ ſtahwoſkim, iſgudrojumeem un atradumeem, kureem ir noſihme ſaimneeziskā dſihwē, waldibu un parlamentu ſozialai politikai, fabrikas inſpekzijai un winas eſpaidam.**

Tā tad, arodneeziskās ſabeedribas darbības lauks ir leels un ja peenahzigi to apſtrahdā tad winam ir janēs augli, tee buhſ wiſpahrejas ſaimneezibas un politiſkas attihſtibas elementi.

Arodneeziskās ſabeedribas lozeklis, kā walſts pilſonis un partijas lozeklis.

No wiſa ſazitā iſnahk, ka ja arodneeziskai ſabeedribai naw janodarbojas ar **partijas** politiku (kaut gan ar **ſtrahdneeku politiku** beſ ſchaubam), tad preekſch atſewiſchka arodneeziskās ſabeedribas lozekla tomehr peenahk tahds azumirkliſ, kad winam wajaga ſaweem uſſtateem peedot atteezigu iſteikſmi partiju politiſkā zihnā. Bet ſchini gadījumā winch uſſtahjas ne kā arodneeziskās ſabeedribas lozeklis, bet kā **walſts pilſonis**. Arweenu, kad leeta groſas ſap wehleſchjanam komunā, landtagā waj reichſtagā, arodneeziskās ſabeedribas lozeklim jaenenem noteikts ſtahwoſkis ne tikai taſ jautajumos, kuri intereſē ſpezieli winu, kā arodneeziskās ſabeedribas lozekli, bet ari wiſos teloſchos jautajumos,

kuri aifser wiaw, kà komunas un walfts lozekli, kahdi, peemehram, ir : tautas iglihtiba un augstfola, nodokku politika, fatiksmes zeti, polizija, administrazijas jautajums, tautas wejeliba un nabagu apgahdashana, pilpau (wihreejchu un seeweefchu) politiskàs teefibas walsti un komunà, agrar- un ruhpneezibas politika, tirdsneeziabas politika, ahrejà un koloniju politika, kara spehks, flote u. t. t.

Schini gadijumà arodneeziškàs fabeedribas lozeklis ufstahsees, kà partijas zilweks, — weenalga, waj winfeh buhs weenfahrfchs wehletajs, waj atkal kà kandidats mehginàs eeguht wehletaju uftizibu: pateefi, tikai partijà winfeh war panahkt jawu mehrki: redset eewehlam iiredsetu kandidatu, waj tapt pašham eewehletam.

Pee kahdas partijas winfeh grib peefleetees, ta ir wina ufstatu leeta, jo arodneeziškai fabeedribai naw nekahdas teefibas ištawjat wina politiskos ufstatus, waj atkal ufspeest pee kahdas partijas winam japeeder ahrpus arodneeziškàs fabeedribas. Ja arodneeziškàs fabeedribas pratis nodroschinat scho jawstarpejo zeeschamibas pakahpi, tad nahfothe winàm sola plautschanu un panahkumus. Teem, kuri newar peekrist uf schahda pamata uostahditàm arodneeziškàm fabeedribam, es aifrahdu, setodams jawam wezam prinzipam, — ufklaufitees, ko jafa pretineeks, — uf nopeetnas strahdneeku kustiabas pretineeku isture schanos schini jautajumà. Wiifi wini bej iijehmuma isturejàs naidigi pret maneem slehdseeneem un tas man der par peerahdijumu, ka es un mani domu beedri atrodamees uf pareifa zeka.

Weidsot wehl masa peefihme maneem kritikeem muhsu partijà. Es ar nodomu iswairijos ufkawetees pee wiaw eerunam un atbildem pret maneem ufkateem. Pehz manas pahreezibas, arodneeziško fabeedribu zenschanas pehz kopibas un weenibas ir nepahrspehjamà, un taijni tapehz, ka schi zenschanas ifeet no pašchu arodneeziško fabeedribu eekschejàs dabas. Es runaja ne pamudinats no jewis, bet tapehz, ka ufstahditais temats speeda mani iifazit jawas domas. Esmu ari pahreezinats, ka naw tik dailiskanigu wahrdu un tik weiklas spalwas, kuri waretu dashado wirseenu arodneeziško fabeedribu lozekkus uf ilgu laiku pahreezinat, ka tas, kas wineem jawdejums, wiaw dabigeem eenaidneekem — kapitalistu schkirai — ir leelakais labums.

Lihdfigi tam, ka zihnà ar kapitalisma zentralisejofschàm tendenzem nepeezeeschami wajadfiga zentralifeta strahdneeku schkiras organifazija,

ta ari zihnā ar weenas ruhņeezības nojaras zentralizēto ūsnehmeju organizāciju ir nepeeezeēchami wajadsiġa weena zentralizēta arodneeziškā strahdneeku šabeedriba.

Arodneeziško šabeedribu lozekti nedrihkt ne ūj azumirkli aismirkt weenu jautajumu: kapehġ wineem eeteiz organizētees liberalās, katoliškās, protestantiškās waj ūsnehmejeem padewiġās arodneeziškās šabeedribās, kamehr pašchi ūsnehmeji atbihda pee malas šchis šarpibas un ūstahjas, kā weenota ūsnehmeju organizācija pret šaškalditām strahdneeku arodneeziškām organizācijām? Un tahtak, kapehġ kā pretšwars pret drufatawu šabeedibu teek nodibinata ūsnehmejeem draudsiġa organizācija, kamehr neweens nekad naw dširdejis par ūsnehmeju organizāciju, kura buhtu draudsiġa strahdneekem?

De ir atbilde: šchkiru interešes pašargā ūsnehmejus no tamlihdšiġām multibam, kuras kaitē wineem pašcheem, bet eewehrojamas strahdneeku datas neattihtitās šchkiru interešes un šchkiru apšina, winu neišglihtiba un neattihtiba dod eešpehju strahdneeku wiltiġeem drauġeem wadat toš aiš deguna un winu dabigeem eenaidneekem par preeku zelt winu widū šchkelšchanos. Kam aušis dširdet, tas lai dšird!

I. Beelifums.

(Es peeġpraushu to apzerejumu, kas bija nodrukats „Volksstaat'a“ 1872 gadā 46 numurā ūj gaidamo arodneeziško šabeedribu kongrešu Erfurtē. šhini apjerejumā šchis-tas naw šaudejis šawu nošihmi ari wel tagad).

* * *

Teek atklatšs arodneeziško šabeedribu kongrešs. Un lai gan druzġia wehlu, tomehr ne glušchi par wehlu mehšs gribam ūsmest kongreša programu; mums buhtu loti patihkami, ja apatšchā peewestās domas greeštu ūj šewi Erfurtes kongreša wehribu.

Naw noleedšams, ka organizētā arodneeziškā kuitiba Wahzija deesgan tahtu palikuši atpakaļ. To apšahkli ne masumu weizina strahdneeku šchkiras šaškaldihchanās atšewišchās šrakzijas un niġnā šawšarpejā zihna. šliti jau ir, ka strahdneeki ūstahjas weens pret otru dašhadās šozial-politišiskās organizācijas; bet wehl šlittaki, ja —

kas tahdos gadījumos neisbehgams — weenas un tās pašchas n o s a r e s, pat weenas un tās pašchas f a b r i k a s w a j d a r b n i z a s strahdneeki šadalti divos waj trijos pretejos lehgeros, kuri šawā starpā naidoņas. Šchim nošeedšigam šawstarpejam karam naw prinzipieli waj teoretiski, bet tihri f o r m e l i e e m e š l i, t. i. kautkas, kas pastahwigi mainas un kam jamainas, jo f o r m a (tā tad, šchini gadījumā — o r g a n i š a z i j a) arweenu peesleenas realeem apstahkleem un atteezibam; šawstarpeja zihna ir kā kahds lahsts, kurešch nospeesch Wahzijas strahdneeku kustibu. Apstahklis, ka negodigi zilweki wareja un war šakuhdit wešelas strahdneeku maššas uš šcho zihnu formas dehl, — šchis apstahklis ašrahda uš to behdigo parahdibu, ka weena strahdneeku šchkiras daļa ir garigi a p r o b e š c h o t a. Mehš šmejamees par fristigu tizibu, kura šawās formās ir pahratmenojušēs, bet ir pahrdših-dšihwojuše astonpadsmit gadu šintenus, tas ir laika šprihdis, kurā teešcham jaeestahjas pahratmenošchanai, turpretim jaunā wahzu šozialā kustiba škaita tšsko dešmit gadus, bet pee winas jau parahdas pahratmenošchanās šihmes. Mehš nešchaubamees, ka štrahdneeku kustiba pahrwarēs šchos šchkehršchklus, kuri stahw winas attihšitibas zelā.

Mehš atrodam par nepeeszeeschamu wišpirms ašrahdit uš šchis behdigās parahdibas e e m e š l u, jo loti beeschi dšird šuhdšamees par arodneeziško organizaziju truhkumeem un nepiluibu.

Pašchās arodneeziškās šabeedribās atrodas lihdsjeklis, kā išnihz in at tagad pastahwošcho šaškaldinašchanos strahdneeku starpā. Kad strahdneeki beidjot pahrleezināšees par arodneeziško organizaziju nepeeszeeschamibu, tad wini drihš ween eeskatis, ka politiškai eedihdšichanai naw weetas; wajadšiba šaweenotees drihš ween peeaugs un beš puhlem pahrwarēs to elementu pretimturešchanos, kuri peršonigi eeinterešeti šchini eedšihwošchanā. Wahzu audeju kongrešs Berlinē špihdošchi peerahdija šcho domu pareišibu.

Sau weens šchis e e m e š l s buhtu peeteekošchs, lai pamudinatu wišus tos, kuri ar godigeem noluhkeem kēras pee šchi darba, peelikst wišas puhles pee arodneezišku organizaziju papildinašchanas. Arodneeziškās šabeedribās atrodas s t r a h d n e e k u k u s t i b a s n a h l o t n e. Šchinis šabeedribās masa attihšta šchkiru apšinu, mahzas wešt zihnu ar kapitalu; tahdas šabeedribas dabigā zelā beš ahreja eešpaida pahrwehršch strahdneekus par šozialistēem.

Tā tad, lai arodneezīstais kongress ruhpejas wispirms par sistematiskās agitācijas eelahrtošānu arodneezīsto šabedribu labā, — par agitāciju, kuru newed atšewiškās arodneezīstas beedribas, bet apweenota, kopeja organizācija. Tahdā zelā tiks eetaupiti špehks, laiks un nanda, — trihs leetas, kuru mums naw pahrleezigi daudz. Kas agitē starp galbneekem, šrodereem waj kurpneekem weenā un tanī pašchā weetā, tas war agitet starp wineem wišeem reišē, un tahdā zelā tiks eewehrojami eetaupits laiks, nauda un špehks, 'sewiškhi ja ja-eelaro šahda attahla pilšehta waj prowīnze, kuras kustiba wehl naw aiškehruše.

Seels darbs war tapt panahkts ar leelu išbewumu palihdsību un pehdejos war segt tikai leela organizācija. Tā tad, nepezeeshama — organizācija, daschado arodneezīsto šabedribu šaweenošchanās šawā starpā!

Nepezeeshami wajadsigs radit apweenibu (union). Šhis wahrds ir tapis pawisam greiši ištulkots, kā tas redšams iš daschadeem apze-rejumeem Volksstaat'a." Daudži eedomajas apweenibu, kā raibu konglomeratu, šastahwošchu iš wišam darba nosarem waj, kā atšewiškho arodneezīsto šabedribu un atšewiškho pahrwaldibu išnihzināšchanu u. t. t. un wišu arodneezīsto šabedribu apweenošchanu weenā weeniģā. Ja Erfurtes kongress atis kaut ko tamlihdšigu, tad wišch ne-buhwēs, tad noahrdis, neorganišes, bet išpostis. Jo arodneezīstās šabedribas špehks pastahw eeksch tam, ka, eewehrodama šabedribas lo-zeklu išdeenišklās wajadsibas, wina zaur to peewell mašju. Bet kat-rai ruhpeezibas nosarei, beš wajadsibam, kuras tai kopejas ar zitām nosarem ir ari šawas išpatnejas wajadsibas; šhis pehdejās nekad ne-war kluht peenahzigi eewehrotas kopejā šabedribā. Laušchu massa — un strahdneeki šhini šinā naw nekahds išnehmums — škatas arweenu uš to, kas wina iš wistuwaf: wina iš kreklis ir tuwaf pee meejas, nekā šwahri. Pee tamlihdšiga maišijuma — kaušchu massa buhs tikpat tahlu noft no tahda weida apweenibai (uniona), ziš tahlu tagad wina no tihri šozial-politiškām organizācijām, kuras šastahw tikai no aktiwa elementa un ir kustibas galwenais špehks.

Weenā no pehdejeem „Volksstaat'a" numureem Šūrtas kurp-neeki taišni peeprafa; lai išnihzinatu atšewiškās arodneezī-škās šabedribas, „jo wina pahrwaldibu ušturešchana praša leelus išbewumus." Scheit mehš atkal šastopam to, ka eemešs teel šajaukts ar šekam. Tatišchu ne arodneezīstā šabedriba

pate par ņewi ir wainiga, ka winaš pahrwaldibas ušturešchana iņnaht dahrga; tur ir wainigs maņaiš beedru ņkaiš. 300 beedru, kui iņkaišiti pa deņmit daņchadām weetam praņa tahdu pat administratiwu mehaniņmu, ka 5 waj 10 tuņņstoņņi beedru 100 weetās; bet iņdewumi ņhini gadijumā iņdalas pawiņam zitadi. Tā tad, zentiņimees arodneeziņkās beedribas paplaņņinat, un tad iņdewumu naņta par administrazijas ušturešchana buņš ne tikai weegla, bet pat tiņko manama. Daņņhas arodneeziņkās ņabeedribas, peemehram angļu ogtraņņchu ņabeedriba uštur netikai preekņņņņhniġu administraziġu, bet algo ari ņewiņņku adwofatu, kurņch wed weeniġi tikai ņabeedribas leetas pret kapitaliņteem un ņanem 1000 mahrzinu sterlinu (9600 rbf.) gadā. Ja mehš tikai weenu ņcho ņaktu ņalihdņinam ar to, ko mehš ņastopam wahzu ņabeedribās, tad buņņim pahrņteiġti. Protams, mine- tai ņabeedribai naw 300 waj 1090 beedru, bet gan wairak par 30,000 un pee tahda ņkaita war daudņ ko panahņti. Wahziġā kurpneeku ņa- beedribai waretu buht 10,000 beedru, bet pateeņibā ņhimbriņņham ir ņahdi 600—700, un taš ir taš behdigakais. Tā tad, apweeniba (unions) war buht un winaġi jabuht ne kā ņabeedribai no daņchadām darba noņarem, bet kā wiņu tagad paņtahwoņcho arodneeziņko ņabeedribu weņeligi federaziġai, pee kam ņhis ņabeedribas iņwehl ņew zentralo komiteġu. ņhis zentralās komiteġas peenahņkumi buhtu ņchahdi: 1) katru gadu winaġi jaņaņauz ar ņewiņņko arodneeziņko ņabeed- ribu atwehli wiņpahreņš kongreņš, reiņē ar kuru — iņdewumu maņina- ņchanaš dehl — noteek atņewiņņku arodneeziņku ņabeedribu kongreņi jeb kopeġas ņapulzes; 2) atņewiņņkās ņabeedribās ņawahņtā ņtatiņtika materiala ņaņahrtoņchana; 3) to peedņiņwoġumu panahņtumu iņplatiņchana, kuruš ņahda atņewiņņka ņabeedriba eegumuņe organiņaziġas, naudas pahrwaldibas u. t. t. leetās; 4) jautajuma iņņņkirņchana, waj ņtreiņš, kuru ņariņko atņewiņņka ņabeedriba, jaņabalņta ari zitām ņabeedribam un ziņ leelā mehri; 5) kopeġas agitaziġas pahrņinaņchana arodneeziņko ņabeedribu paplaņņinaņchanaš labā; 6) jauktu arodneeziņku ņabeedribu pahrwaldiņchana tahdās weetās, kur atņewiņņkās darba noņares naw peeteekojņi ņpehziġas, lai katra par ņewi organiņetos paņņtahwiġi, lih- dņektu atraņchana, kā pamaiņinat iņdewumuš par atņewiņņku arodneeziņku ņabeedribu pahrwaldibu.

Pats par ņewi ņaprotams ka preekņch ņcho uņdewumu iņpildiņcha- naš zentralai komiteġai wajaga tapt eemakņatām ņinamām ņumnam,

kuras atjewiſchſas arodneeziſſas ſabeedribas eemafſà ſamehriigi ar beedru ſkaitu. Zentralai adminiſtrazijai jajastahw iſ preeſchneeziſas, jaſtahwoſſas no daſchàm perſonam, un delegateem no tàm arodneeziſſàm ſabeedribam, kuras peeder pee apweenibas (uniona).

Par jauktàm arodneeziſſàm ſabeedribam mums jaiſſafas druſku ſihtati. Rà ſinams, daubſàs maſàs un pat widejàs pilſehtàs, kur naw leelruhpneeziſas, ſtrahdneeku ſkaitis ir neezigs. Te ir daſchi ſkroderi, daſchi kurpneeti, galdneeki u. t. t. un katra nojare ir par wahju, lai waretu dibinat atjewiſchſku beedribu. Tahdà gadijumà war iſpalihdjeetes, dibinat jauktu beedribu. Skroderi, kurpneeki, koka un metala apſtrahdataji u. t. t., kuru kopejs ſkaitis tiſko peeteekoſchs, lai nodibinatu wideja teeluma beedribu, iſwehl no jawa widus kopejo pilnwaroto, rewidentu u. z. Bet katras atjewiſchſas ſabeedribas eemafſas ir daſchadas un paliks tahdas tiſ ilgi, kamehr ſtarp daſchado darba noſaru materielo ſtahwokli buhs eewehrojama ſtarpiba. Waj ſchi ſtarpiba eemafſju ſinà jaiſnihzina jauktà beedribà? Rè. Tà tad, te tagad ſahkàs „uniona“ waldeſ darbiba. Pilnwarotee un rewidenti buhs waldei paſihtami un zaur pehdejo tee buhs ſinami wiſeem. „Uniona“ walde apghdà jauktàm beedribam grahmataſ un ſchtempeli. Schinis grahmatàs ir wiſu to arodneeziſko ſabeedribu tekoſchee rehkini, kuras peeder pee „uniona.“ Turklaht, ja wajadſigs eerakſtit jauktas beedribas beedra mehneſcha eemafſu, tad naudas eewahzejs riſkojas ſekoſchà kahrà. Peeaemſim, ka naudu eemafſà ſkoderis; tahdà gadijumà teef uſſchirts ſkroderu arodneeziſkàs ſabeedribas tekoſchs rehkins un eemafſjà tur atſihmeta; ja eemafſa nahk no kurpneeka tad to eerakſta kurpneeku arodneeziſkàs beedribas eenahkumos u. t. t., bet beedribas grahmataſ apſchtempelè ar „uniona“ ſchtempeli. Pehz katreem trim mehneſcheem rehkini top noſlehgti, un kad rewidents tos apſtiprinajis, tad eenahkums — atſkaitot ſinamu daſu preeſch to beedru. pabalſtiſchanas, kuri pilſehtu atſtahj — top nodots „uniona“ waldei, teiſſim, peemehram no 7 kurpneekeem, 8 ſkrodereem, 5 koku ſtrahdneekeem un 16 metalu apſtrahdatajeem. Tahdas eemafſas war eenahkt „uniona“ walde no 40 — 50 un wairak weetam. „Uniona“ walde eerakſta eemafſas katras atjewiſchſas arodneeziſſas ſabeedribas tekoſchà rehkinà, p. peem.: preeſch ſkroderu arodneeziſkàs ſabeedribas eenahzis no 9 beedreem Glenburgà 2 dahlderu 10 graſchi, no 8 beedreem Woffenheimà 2 dahld. 5 gr., no 6 beedreem Vauchſtadtè 1 dahld. 20 gr. u. t. t.

Rehkîns lihdj ar naudu, kura atleef, kad atskaita preekſch „uniona“ waldeſ uſtureſchanaſ wajadſigo daſu, top noſuhtits atſewiſchko ſabeedribu waldem. Pee tahdaſ kahtribas jauktas beedribas pahrfi-natajam wajadſjèſ tifai reiſi par trim mehneſcheem noſuhtit naudu „uniona“ waldei.

Bet daſchreiſ pee jauktu arodneeziſku ſabeedribu eefahrtoſchanaſ iſrahdaſ par nepeezeeſchamu waj eephejamu riſkoteeſ zitadi.

Rahdâ weetâ weena ruhpneezibas noſare, p. peem., manuſakturaſ ruhpneeziba, nodarbina daudj ſtrahdneeku, kamehr zitâm noſarem ir ſihkruhpneezibas raſturs ar nedauf ſtrahdneekeem. Tahdâ gadijumâ paſtahwofchâ manuſaktur ſtrahdneeku beedriba war ſaemt beedru eemaſjaſ no ziteem ſtrahdneekeem augſchâ minetâ kahtri un pehſ jawu rehkinu noſlehgſchanaſ ar manuſakturaſ ſtrahdneeku arodneeziſko ſabeedribu, no zitu noſaru ſtrahdneekeem eekemto naudu noſuhtit „uniona“ waldei.

Augſchâ aprakſtitam jauktu beedribu eefahrtoſchanaſ weidam ir leeli labumi. Wiſpirmſ, tahdâ zekâ ir eephejamaſ eewilkt kuſtiba w i s m a j a k â s p i l ſ e h t i n a ſ, bet leelu pilſehtu arodneeziſko ſabeedribu lozekli war wiſur iſpildit jawu peenakumu un aiſſtahwet ſawas teeſibaſ. Tahlaſ, ſtreika gadijumâ taſ elementſ, kaſ to waretu iſjaukt, tapſ attureiſ tahlu, kamehr tagad taſ ir loti gruhti iſdaramſ. Tâ, wehl neſen mumſ ſinowa drufatawu ſtrahdneeki, ka wiwu loti labi organiſetâ ſabeedriba zeeſch loti daudj zaur to, ka ſtreika laikâ neleelu pilſehtinu, ſtrahdneeki, kuri ſtahw atſtahtu no kuſtiibaſ un nepaſiſht leetaſ apſtahtkuſ, eelaiſchaſ uſ kapitaliſtu wiſinoſcheem ſolijumeem un tahdâ ſinâ iſjauz ſtreiku; drufatawu ſtrahdneeku ſtreika laikâ ſchtutgartê ſchiſ kaunumſ bija ſahpigi manamſ, jo tur tahdâ zekâ tifa atweiſt leelſ ſkaitſ burliſtſchu.

Tam war tifai palihdſet jauktas beedribas, zaur kuraſ kuſtiba war eepſeeteſ wiſmaſaſoſ meeſtinow.

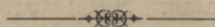
No mumſ te apſihmetâ organiſazija un wiſaſ pahrwaldibaſ weidſ turklaht ir wehl loti weenkahrſchi.

Mehſ zeram, ka muhſu preekſchlikumſ neſazelſ, zaur wiſa nepa-reiſu ſapraſchanaſ, tahdu preteſtibu Erfurteſ kongreſâ, kahdu wiſaſch pehrn atrada ſozialdemokratifkaſ partijaſ kongreſâ Dreſdene.

Now weenkahrſchaka preekſchlikuma, kâ muhſu.

Statutu projekts

Īrigas rūhpneezības un firdsneezības ušnehmumu strahdneeku arodneeziskai beedribai.

I. Beedribas mehrkis.

Beedriba sprausch par šawu mehrki: a) aijstahwet strahdneeku teefiskās un arodneeziskās interesēs; b) pazelt wiņu tikumības stahwofli un attihstīt to garīgās špehjas; c) ijsneegt materialu pabalstu streika laikā, tāpat arī ijsneegt lihdsjektus zēla wajadšibam teem, kas špeesti darbu meklet zitur.

II. Beedribas fastahws.

Par beedribas lozekli war tikt ušnemtš katrs strahdneeks, neraugotees uš wiņu tautibu, tizibu un politiškeem usfkateem, jo wiņu eeteiz 2 beedri jeb beedrenēs un ja pahrejee beedri jeb beedrenēs nezeļ pret wiņu dibinatu protestu.

III. Beedribas organizacija.

A. Beedru wispahrejās šapulzes ir kahrtejas un ahrfahrtejas. Kahrtejas noteek weenu reiši gadā. Ahrfahrtejas šapulzes jafafauz uš $\frac{1}{5}$ beedru wehlešchanos: 1) beedribas waldei, waj 2) padomei, waj 3) rewisijas komišijai.

B. Beedribas walde fastahw no 5 personam: 1) preekschschde-taja, 2) wiņa palihga, 3) kafeera, 4) sekretara, 5) wiņa palihga. Šchis personas teek ijswehletas wispahrejā šapulžē uš weenu gadu. Beedribas waldes lozeklu kandidatus ijswehl wispahrejā šapulžē uš weenu gadu.

C. Beedribas padome fastahw no wiņu darbu nošaru preeksch-stahwjeem un no waldes lozekleem. Nošaru preekschstahwji teek ijswehleti uš weenu gadu no katras darba nošares atšewišchkās šapulžēs.

D. Rewisijas komišija fastahdas iš trim lozekleem, kuruš ijswehl wispahrejā šapulžē uš weenu gadu.

E. Goda teesa fastahdas iš peezeem lozekleem, kuruš ijswehl uš weenu gadu (pilnā) wispahrejā šapulžē.

IV. Beedru peenahkumi.

a) Saemakfä eestahjchanäs nauda — 1 rbl., mehnescha matja 25 kap.; b) jazenschas peewilkt jaunus beedrus beedribä; c) jaisturas peeflahjigi pret mahzefleem un mahzeflem; d) beedrs netruhkst eekemt streifotaju beedru weetas.

Beedris teef iſſlehgts iſ beedribas: 1) ja wiſſſch trihs mehneschus no weetas beſ dibinateem eemesleem nemäkſä mehnescha eemakſas. Par dibinateem eemesleem uſſſkatami darba truhtkums, nelaimes gadijumi; 2) uſ goda teeſas lehmumu, ja ta atſiſht, ka wiſſſch naw iſpildijis ſawus peenahkumus kâ beedris, waj ari kâ pilſonis.

V. Beedru teeſibas.

1) Streika laikâ katram prezetam beedrim teef iſmakſats par uedeku 4 rbl., neprezetam 2¹/₂ rbl. Beedribas waldei ir teeſiba iſmakſat majat par to noteikto ſumu, ja kaſê nebuhtu naudas. 2) Beedriba aiſſſtahw ſawu beedri pret katru pahreſtibu waj nepeenahzigu iſtureſchanos pret wiinu no wiina darba deweju puſes.

VI. Beedribas walde.

a) Saſauz wiſſſpahrejas ſapulzes; b) ruhpejas par lihdjekku wahſſſchannu preekſſch beedribas un par jaunu beedru peewilſſſchannu un iſplata uſſſkatus par ſchahdu ſtrahdneeku beedribu nepeezeeſſchamibu; c) ruhpejas par ſawu beedru garigo wajadſibu apmeerinaſchannu zaur lekzijam, referateem, jautajuru iſſſkaidroſchannas wakarü ſariſſſkoſchannu, zaur laſſſtawu un biblioteku eerihſſkoſchannu u. t. t.; d) waldes preekſſſchſchdetajs glabâ pee ſewis beedribas ſehgeli, galwenäs grahmatas, beedru ſaraktus, tſhekus, pahreſkatus, rehſſſinus un kwihtes; e) kaſeeris glabâ kaſes grahmatu, ſanem naudu un iſdod wiinu pret preekſſſchſchdetaja tſhekeem; f) ſekretars un wiina palihgs wed wiſſſas grahmatas un koreſpondenzi.

Pe eſſſi hme: Beedribas walde ſanahk reſi nedekâ. Beedru (biletis) grahmatinu parakſta waldes preekſſſchſchdrtajs un kaſeeris.

VII. Beedribas padome.

Padomi ſaſauz walde: a) pehz ſaweem eekſateem; b) ja leelakâ daſa beedru to peepraſa; c) uſ rewifijas komifſſijas un goda teeſas mehleſchannäs; d) lai iſſſchſirtu jautajumu par weſelas darba noſares ſtreiku.

Peesihme: Padomes lozekli, kà wejelas nojares preekstahwi, janem beedru maksas, kuras wineem katrà 1. un 15. mehnescha deenà jaatdod kaseerim un jadabù uo ta kwihte preekstahwi katra beedra atsewischki, kura janodod beedrim ne wehslaf, kà pehz nedelas.

VIII. Par streikeem.

A. Streiks atsewischkàs darbnizàs teef nolemts no beedribas waldes, kopà ar darbnizàs delegatu. Ja streiks newar tift atliktis lihds waldes janahsthanai, tad par winu lemj atteezosthàs darbnizàs wispahrejà šapulžè, kopà ar šawu delegatu.

B. Wejelas nojares streiku nolemj padome.

C. Wispahrejs streiks teef nolemts wispahrejà šapulžè $\frac{2}{3}$ beedru tšahthutnè, pee kam ikweens beedris war dabut tìkai weenu pilnwaru no šawa neatnahkuschà beedra.

IX. Naudas ismaks.

Teesibas janent streika laikà naudu ij kases ir tìkai tahdam beedrim, kuresch jau maksakais 5 mehueschus ir bijis beedribas lozeklis, un kas jau 3 reises ir eemastajis mehnescha naudas.

X. Statutu pahrgrosichana.

Statutus pahrlabot un pahrgrosit, ja to peepraja leelakà daša beedru, war tìkai wispahrejà šapulžè.

S a t u r s.

---

	lap. p.
Cewads	3
Si arodneeziskās kastības mehstures	5
Arodneezisku breedribu tuwafais usdemums	13
Tahlakee arodneezisko šabeeedribu usdemumi, jeb arodneeziskā po- litika	17
Arodneezisko organizaciju waras robesčas	19
Arodneeziskās šabeeedribas lozeklis, kā walsts pilsonis un partijas lozeklis	21
I. Peelikums	23
II. Peelikums. Statutu projekts	29

La 356

42. 7m. 1892. 92. 14

42. 7m. 1892. 92. 14
X 14

„Progresa“ isdemuans

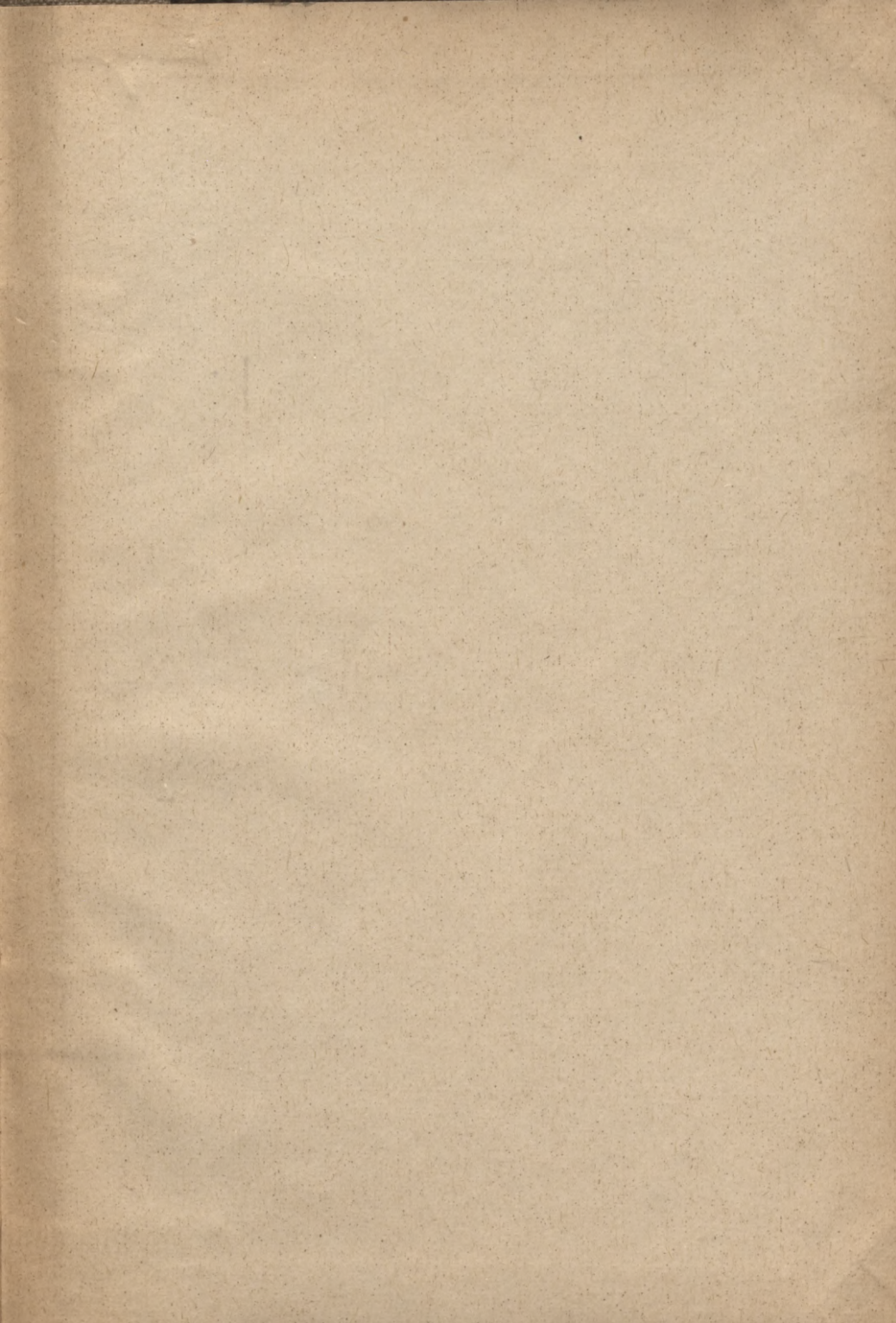
Kautskis. Apzerejumi is sabedriskās vehtures. Tulkotis Boldis	15 lap.
Kautskis. Sabedriskie instinkti pee dšihvneekem un ziltvekem. Tulkotis G. Kr.	20 „
Kautskis. Jounlaidu tautibas joutajums. Tulk. G. Kr.	10 „
Kautskis. Koloniju politika. Tulk. Alara un Boldis .	10 „

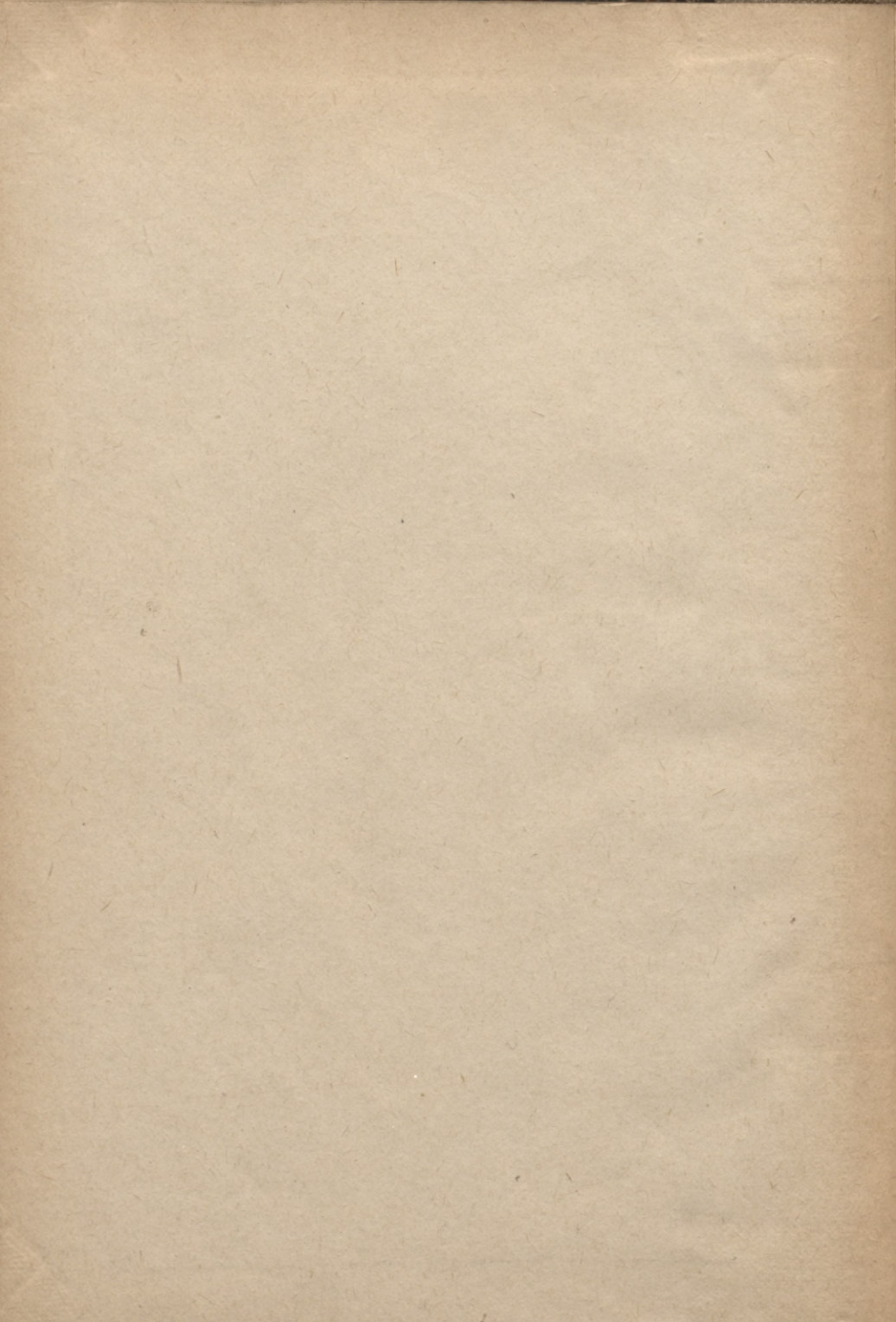
Atrodas drukā:

Kautskis. Inteligenze un proletariats.	
Stuščka. Latvešču jemneezibas attihštiba.	
Ged. Kolektiwifums.	
Lasarg. Seewešču joutajums.	
Engelšs. Sozialisma attihštishanās no utopijas par šinatni.	
Kautskis. Frantschu revoluzijas preekšchwakarā.	
Kautskis. Šumanisma un reformazijus laikmets.	

La 356

-50

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTEKA

0303052462